

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

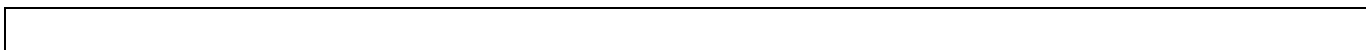
BS/149/149/98

PAŃSTWO A RYNEK - POGLĄDY POLAKÓW PO 13 LATACH

KOMUNIKAT Z SETNEGO BADANIA AKTUALNYCH PROBLEMÓW KRAJU

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK '98

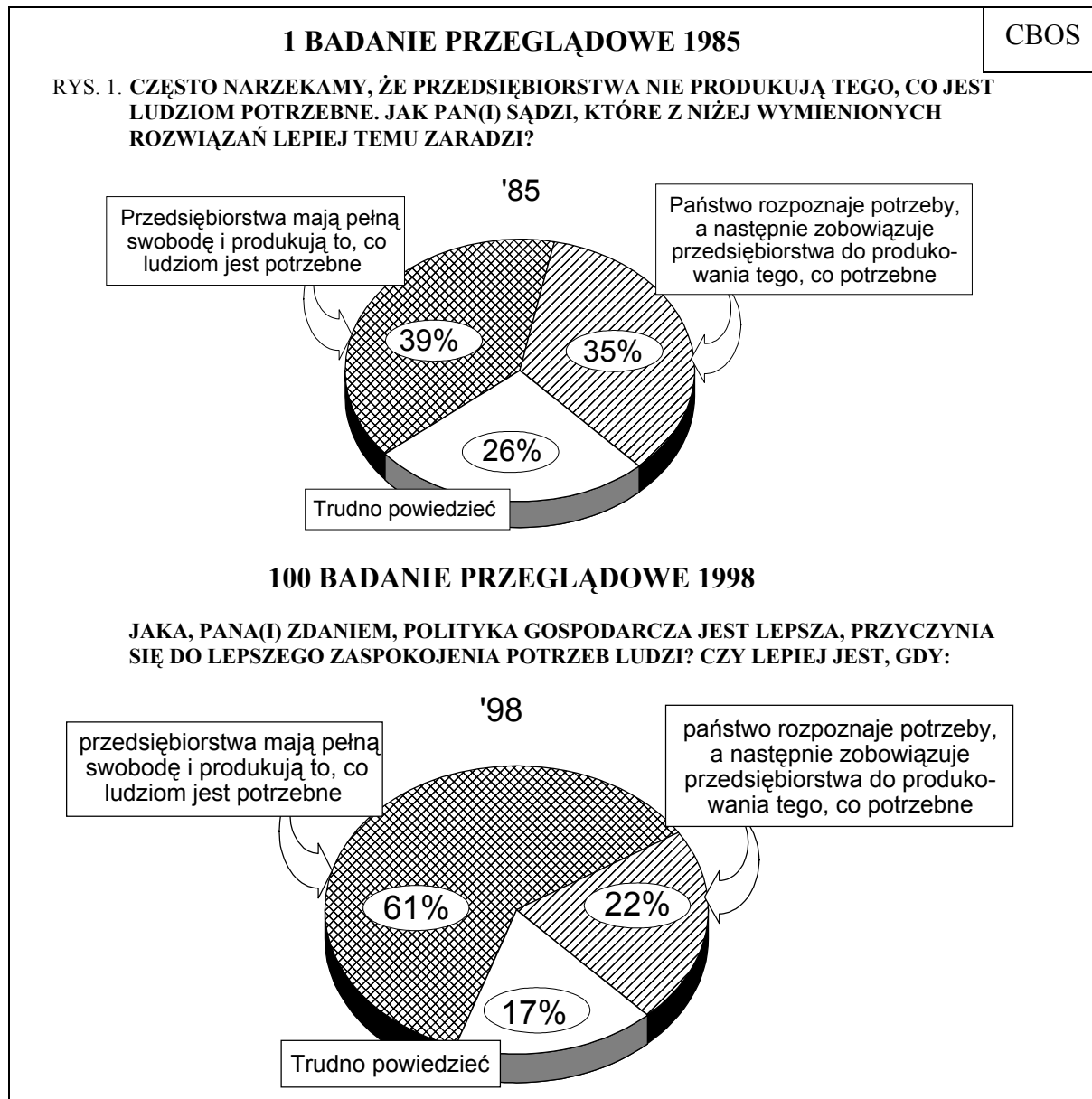
Niedawno CBOS po raz setny zrealizował tzw. badanie przeglądowe¹, czyli przeprowadzany zwykle raz w miesiącu sondaż (na początku istnienia CBOS, w latach osiemdziesiątych, badanie to było realizowane kilka razy w roku) dotyczący poglądów i opinii Polaków w różnych mniej lub bardziej aktualnych kwestiach. Ten „wewnętrzny” jubileusz postanowiliśmy uczcić powtarzając pytanie z pierwszej „przeglądówki” przeprowadzonej na przełomie marca i kwietnia ‘85.

Przed ankietowanymi postawiliśmy dylemat stojący niegdyś przed tzw. reformatorami, którzy w warunkach realnego socjalizmu usiłowali poprawiać funkcjonowanie gospodarki nakazowo-rozdzielczej. Czy w warunkach permanentnego niedoboru towarów konsumpcyjnych nie należy zwiększyć zakresu swobody przedsiębiorstw i zezwolić im na bardziej „rynkowe” zasady funkcjonowania? A zatem, czy o tym, co i w jakiej ilości produkują przedsiębiorstwa, powinny decydować władze centralne czy też dyrektorzy poszczególnych zakładów pracy, opierając się na własnym rozpoznaniu rynku i potrzeb?

Zaskakujące jest, że uzyskane obecnie odpowiedzi na to pytanie (zadane z konieczności w nieco zmienionej formie) świadczą jedynie o pewnej ewolucji świadomości społecznej, natomiast nie upoważniają do stwierdzenia o pełnym zakorzenieniu gospodarki rynkowej w świadomości Polaków. W ciągu trzynastu lat, które upłynęły od tamtego czasu, wyraźnie wzrósł odsetek respondentów przekonanych o wyższości modelu gospodarki rynkowej nad centralnie sterowanym. W mniejszym stopniu zmalał odsetek zwolenników pełnej kontroli państwa nad gospodarką. Jednak najbardziej zaskakujące jest to, że mimo blisko dziesięciu lat funkcjonowania w naszym kraju rynku i gospodarki rynkowej nadal

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (100) przeprowadzono w dniach 17 - 22 września ‘98 na reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski (N=1126).

więcej niż co piąty Polak wyraża przekonanie, że lepsza jest taka polityka gospodarcza, w której państwo rozpoznaje potrzeby ludzi i centralnie decyduje o tym, co poszczególne przedsiębiorstwa mają produkować.

Jeśli nawet przyjmiemy, że część ankietowanych nie do końca zrozumiała treść pytania, to i tak zakres utrzymywania się przekonania o gospodarczej omnipotencji państwa i jego skuteczności w sterowaniu produkcją przeznaczoną na rynek wydaje się dość znaczny. O wielu Polakach można więc powiedzieć, że w ich myśleniu o sprawach gospodarczych dominuje jeszcze świadomość „postsocjalistyczna”.

Co ciekawe, poglądy na ten temat nie są bardzo zróżnicowane pod względem socjo-demograficznym i w wielu grupach utrzymują się na podobnym poziomie. Wydaje się, że na przekonanie o skuteczności państwa w rozpoznawaniu potrzeb społecznych nie wpływa wyłącznie sentyment do czasów socjalistycznych, nie jest ono bowiem w prosty sposób zależne od wieku - wśród najmłodszych respondentów (do 24 roku życia), dorastających już w warunkach gospodarki rynkowej, spotyka się je bowiem równie często jak w całej populacji. W największym stopniu tego rodzaju pogląd jest popularny wśród osób w wieku przedemerytalnym (55-64 lata). Częściej niż inni podzielają go mieszkańcy najmniejszych miast, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, o najniższych dochodach, pracujące w prywatnym gospodarstwie rolnym lub sferze budżetowej. O tym, że państwo powinno rozpoznawać potrzeby, a następnie przekładać to na nakazy gospodarcze, przekonani są najczęściej rolnicy (34%), najrzadziej zaś osoby pracujące na własny rachunek (14%) oraz inteligencja i kadra kierownicza (15%).

O dużym zakresie przywiązania do bezpośredniej ingerencji państwa w gospodarkę wśród rolników i w środowiskach wiejskich świadczy fakt, że w potencjalnych elektoratach partii politycznych tego rodzaju pogląd w największym stopniu podzielają zwolennicy PSL. Najbardziej prorynkowo nastawieni są zwolennicy UW.

Tabela 1

w procentach

Potencjalne elektoraty	Jaka, Pana(i) zdaniem, polityka gospodarcza jest lepsza, przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb ludzi? Czy lepiej jest, gdy:		
	państwo rozpoznaje potrzeby, a następnie zobowiązuje przedsiębiorstwa do produkowania tego, co potrzebne	przedsiębiorstwa mają pełną swobodę i produkują to, co ludziom jest potrzebne	Trudno powiedzieć
PSL	31	46	23
SLD	23	68	9
UP	23	73	5
ROP	22	75	3
AWS	20	64	16
UW	14	79	8
Nie głosujący	23	55	22

Wydaje się, że obecnie popieranie interwencjonizmu jest reakcją na odchodzenie państwa od ingerencji w różne dziedziny życia społecznego. Redukcja obecności państwa powoduje, że wiele osób traci poczucie bezpieczeństwa - czują się w szczególny sposób zagubione, pozostawione same sobie i zdane na „wilcze” prawa gospodarki rynkowej. Stąd też nadal obecna jest tęsknota do państwowej kontroli życia gospodarczego. Trzeba jednak podkreślić, że zdecydowana większość Polaków ceni sobie gospodarkę rynkową i sądzi, że właśnie rynek stwarza najlepszy mechanizm rozpoznawania potrzeb ludzi i ich zaspokajania.

Pytanie z pierwszego badania przeglądowego CBOS unaocznia nam dystans, jaki przebyliśmy w ciągu tych trzynastu lat jako obywatele i społeczeństwo. Uprzytamnia także, jak dalece rzeczywistość, w której żyjemy, różni się od realiów gospodarczych, z jakimi mieliśmy do czynienia w warunkach gospodarki nakazowo-rozdzielczej.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jaka, Pana(i) zdaniem, polityka gospodarcza jest lepsza, przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb ludzi? Czy lepiej jest, gdy: 1 - państwo rozpoznaje potrzeby, a następnie zobowiązuje przedsiębiorstwa do produkowania tego, co potrzebne; 2 - przedsiębiorstwa mają pełną swobodę i produkują to, co ludziom jest potrzebne

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	61	17	1126
Płeć				
Mężczyźni	18	70	12	534
Kobiety	25	53	21	592
Wiek				
18-24 lat	22	67	11	161
25-34	19	66	16	198
35-44	27	60	14	221
45-54	15	72	13	226
55-64	30	52	18	139
65 lat i więcej	22	46	32	182
Miejsce zamieszkania				
Wieś	24	55	21	420
Miasto do 20 tys.	30	63	7	119
od 21 do 100 tys.	17	68	15	221
101-500 tys.	23	62	15	225
501 tys. i więcej mieszk.	17	67	17	141
Region				
Północny	22	72	6	118
Zachodni	25	61	14	128
Środkowozachodni	18	69	13	182
Środkowy	23	55	22	202
Wschodni	20	58	21	136
Południowo-wschodni	19	57	23	162
Południowo-zachodni	26	59	15	197
Wysztalcenie				
Podstawowe	21	50	29	345
Zasadnicze zawodowe	24	62	14	289
Średnie	22	66	12	388
Wyższe	18	76	6	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadry kier., inteligencja	15	79	6	87
Prac. umysł. niż. szczebla	25	65	10	122
Pracownicy fiz.-umysł.	21	69	11	68
Robotnicy wykwalifikowani	17	68	15	115
Robotnicy niewykwalifik.	20	56	24	61
Rolnicy	34	56	10	47
Pracujący na własny rach.	14	82	5	50
Bierni zawodowo				
Renciści	23	54	24	162
Emeryci	26	48	26	213
Uczniowie i studenci	22	68	10	67
Bezrobotni	21	67	12	88
Gospodynie domowe i inni	19	47	33	45
Pracuje w:				
sferze budżetowej	28	58	14	131
sekt. państw., publicznym	13	70	16	111
sp. właśc. pryw. i państwa	20	71	9	90
sekt. pryw. poza rolnict.	17	74	8	192
prywatnym gośp. rolnym	30	52	18	51
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	28	55	17	206
276 - 399	20	62	17	171
400 - 549	24	61	15	246
550 - 799	19	62	19	165
Powyżej 799 zł	18	75	7	135
Ocena własnych war. mater.				
Złe	26	56	18	341
Średnie	21	59	20	492
Dobre	19	70	11	292
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	34	53	13	65
Raz w tygodniu	22	60	18	584
Kilka razy w miesiącu	23	59	18	168
Kilka razy w roku	22	64	14	196
W ogóle nie uczestniczy	13	69	18	113
Poglądy polityczne				
Lewica	24	68	8	262
Centrum	26	65	10	321
Prawica	16	71	13	309
Trudno powiedzieć	22	37	41	230